

Doğumdan Ölüme Uzanan Sosyalizasyon Sürecinde Yaşanan Ritüeller ve İnançlar

DOĞUMDAN ÖLÜME UZANAN SOSYALİZASYON SÜRECİNDE YAŞANAN RİTÜELLER VE İNANÇLAR

İnanç, bir kimsenin günlük yaşamını, davranışlarını etkileyen başkalarından öğrenme yoluyla kazanılan düşünce varlığıdır. Onun edinilmesinde kişinin deneme yoluna sapması, geçerliliğini kendi yaşamasında geçen bir olayla tanımlaması gerekli değildir. İnanç denenmeden, us kurallarına, mantık ilkelerine uygulanmadan benimsenen, genel geçerliliğini yalnızca başkalarından aktarılan olaylara, söylentilere borçlu olan bir düşünce ürünüdür. İnançların en genel, en yaygın olanları bile deneyle saptanamaz. Bütün inançlar kaynakları dışına çıkıldıkça, deney dışı us dışı bir nitelik taşımaya başlar. (Eyuboğlu 1987:37) İnançlar genellikle iki türdür. Birincisi somut varlıklarla ilgili olan inançlar, öteki ise soyut varlıklara bağlanan inançlar. Somut varlıklara dayananlar doğa olayları ile ilgili inançlardır. Bunlar ekin ekip biçmek (tarıma bağlı olanlar), ev yapmak, insan yaşamına karışan, günlük yaşama olaylarına yön veren, evlenme, komşuluk, karşılıklı yardım, çalışma gibi toplum olaylarına dayanan inançlardır. Bu tür inançlar doğa olaylarını izlediği ve doğa olaylarına dayalı olarak meydana gelmelerinden dolayı insan davranışlarını, yaşamın sürekli kıldığı atılımları, eylemleri etkilemektedir. (Eyuboğlu 1987:40) Soyut varlıklarla ilgili inançlar bir takım düşüncelerin yorumlanmadan, sanıların açıklanışından doğan inançlardır. Bunlar insan düşüncesinin yarattığı, doğadan kopuk inançlardır. Soyut kaynaklı inançlara doğadan kopuk inançlarda denilebilir. (Eyuboğlu 1987:41)

Anadolu inançları, Anadolu'nun kendi tarih akışı içinde, yansıyan bir kimliği, kişiliğidir. Anadolu inançlarının da, öteki uluslardaki inançlarında üç büyük kaynağı bulunmaktadır. Çok tanrıcı dinler, tek tanrıcı dinler ve günlük yaşam olayları. Bu kaynakların birbirinden ayrı olarak incelenmesinin gereği yoktur. Çünkü bu önemli üç kaynak birbirini gerekli kılar ve içiçe bir durumdadır. (Eyuboğlu 1987:42)

Yerleşim bölgeleri değiştikçe inançların özellikleri ve taşıdıkları anlamlarda değişmektedir. Çünkü birtakım temel özelliklerin değişmesi sonucu mesela şehirleşmenin artışı, artan nüfus, eğitim düzeyinin yükselmesi vb. inançların

özelliklerinin ve yapısının köklü bir şekilde değişmesine neden olmaktadır. Eyuboğlu'na göre inançların en çok bilgisiz çevrelerde tutunduğu ve geliştiği gözönüne alınırsa açıklanışları daha kolay olmaktadır. Bir köylünün yaşamında iki gizli güç önemlidir. İyi ile kötü. Köylüye yararı dokunan bütün olaylar onun için iyidir. Kötü ona yıkım getiren durumlardır. Başkasına yararlı olan bir şey ona zararlı olursa yine kötüdür. İyinin de kötünün de ölçüsü onun kendisidir. Köylünün bir kayadan bir bayırdan hayvanı mı yuvarlandı orası artık uğursuzdur, tekin değildir. İçtiği bir soğuk sudan, yediği bir ottan, yemiştense mi hastalandı o nesne, o su uğursuzdur. İşte kişilerin tek başına yaşadığı deneyimler zamanla genellik kazanarak yayılmaktadır. Başından bu tür olaylar geçmeyen kimseler bile başkalarının etkisi altında kalarak onun iyilik veya kötülüğüne inanır. Yöreden yöreye dilden dile yayılan bu olay bir süre sonra inanç olarak karşımıza çıkar. Köylerde doğan ve gelişen bir inanç zamanla çeşitli şekillerde kente iner. Bu iniş kente gelen, şehirde yerleşen ya da köye giden köy yaşamının etkisinde kalan kişiler yoluyla gerçekleşir. Bu bakımdan köy yaşamıyla ilgili olan inançlar çoğunlukla günlük yaşamla, köy gerçekleri ile bağlantılıdır. Kent inançları ise daha çok soyut kaynaklara dayanır. Köyde, kırdan, yaylada, ağaç, dağ, taş, kutsaldır, uğurludur. Kentte ise falan ermişin soluğu, filan hocanın okuyup üflemesi gündemdedir. Köyde daha çok doğadan fıskıran inançlar kentte daha çok yazınla yayılmaktadır. (Eyuboğlu 1987:45)

Bizler her nerede yaşarsak yaşayalım inançlar yaşantımızın bir parçasını oluşturuyor. Sabah uyandıığımız andan itibaren gün bitimine kadar farkında olmadan birçok inancın getirdiği şekilde hareket ediyoruz. İnançlarımız bireysel olan hareketlerimizin yanında toplumsal bir maskeye bürünerek de karşımıza çıkmaktadır. Bunların yansımaları çeşitli zamanlarda yaşanan ritüelistik olaylarda görüyoruz. Sosyalleşme sürecimiz içerisinde doğduğumuz andan ölümümüze kadar geçen zaman diliminde farklı maskelere bürünen fakat temel düşüncesi birbirine benzeyen birçok ritüeli yaşıyoruz ve de yaşıyoruz.

Yukarıda inançlarla ilgili olarak yaptığımız kısa açıklamaların ardından şimdi de Kayacık'ta sosyal yaşamın vazgeçilmez öğeleri olarak karşımıza çıkan ve sosyalleşme sürecinde önemli yeri olan konulara geçmek istiyoruz.

DOĞUM

Doğum, bebeğin ana rahminden sağ sağlam çıkması sonucu nefes alıp verme, kalp çarpması ve kol ve bacak hareketleri ile canlı yaşam belirtileri göstermesidir.

Burada evliliği izleyen ilk yıl içerisinde genç çiftin bir bebeğinin olması beklenir. Bu konuda kurulmuş olan bir sosyal kontrol ve baskı mekanizması bulunmaktadır. Bir kadının hamile kaldığının anlaşılması ile beraber doğumla ilgili olan hazırlıklarda başlatılır. Anne adayını hamilelik dönemi içerisinde doktor kontrolüne giderek gerekli olan tıbbi hizmetlerden yararlanır. Belirli dönemlerde yapılan kontroller sırasında bebeğin cinsiyeti vb. konular öğrenilerek buna hazırlık yapılır. Hamilelik sırasında anne adayının yüzü, göz altı çillenirse oğlan çocuk doğuracağına inanılır. Eğer bu tür bir işaret yoksa kız çocuk doğuracak denmektedir. İnanışa göre oğlan çocuk cildin bozulmasına sebep olmaktadır. Söz konusu olan iz veya lekeler doğum sonrasında geçmektedir. Erkek çocuk köyde daha çok isteneilen cinsiyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk sahibi olmak ve özellikle erkek çocuk annesi/babası olmak kişilerin ve ailelerinin statüsünü köy içerisinde arttırmaktadır.

Doğacak bebek için patik, kundak vb. den oluşan bir bebek çeyizi hazırlanır. Bunun hazırlığında oğlan tarafı sorumludur. Genellikle damadın ninesi veya dedesi tarafından hazırlanır. Kız bebeklere ve erkek bebeklere ayrı ayrı bebe çeyizi hazırlanmaktadır. Günümüzde geçmişte olduğu gibi evde gelinler, genç kızlar el işi ile uğraşmayarak gözümüze yazık olacak diyerek bunları satın alma yoluna gitmektedir.

Köyde kadınlar doğumlarını artık doğum uzmanlarının bulunduğu hastanelerde yapmaktadır. 1974'ten beri köyde doğum yapan kadın bulunmamaktadır. Hamilelik döneminde düşük yapan veya bir başka rahatsızlık geçiren (kürtaj yaptıran vb.) kadınlar hekime başvurmaktadır. Ayrıca köy halkı aile planlaması konularında bilgilidir. Arzulanan ise erkek çocuk sahibi olmaktır. Doğumdan sonra loğusalık olarak adlandırılan dönem içerisinde anne olan kişiye kendi ailesinin ya da eşinin ailesini kadınları belirli bir süre yardım ederek onun dinlenmesini sağlar. Bebek belirli bir süre sadece anne sütü ile beslenir. Doğum yapan bir kadını ziyarete gelen kişilere yöreye özgü bir tatlı türü olan ve sadece doğumlardan sonra hazırlanan

peleze ikram edilmektedir. Loğusa olan kadına yardım eden akrabaları daha çok bebeğin bakımı, evin temizlik, çamaşır ve yemek işleri ile ilgilenmektedir. Görüştüğümüz bazı hane başkanlarının eşleri ise doğum sonrasında hiçbir yardım almadıklarını belirtmiştir. Günümüzde artık bebeklerin bakımı için kullanılan malzemelerde değişmiştir. Bunun en güzel örneği köyde sıkça kullanılmakta olan hazır bezdir. Eskiden bebekler kıza veya erkeğe göre özel adlar alıp tahtadan yapılan ve çocuğun yatağının cinsel organının olduğu tarafında delik bulunan silbiç veya silbek/sibek isimli beşikte yatırılmış. Kundak sırasında bebeğin cinsel organı beşikte bulunan kısma gelecek şekilde konularak idrara çıktığı zaman altına kaçırmaması sağlanmış. Burada sıvı beşiğin altında olan hazneye dolar böylece bebek sağlıklı bir şekilde günlük yaşamına devam eder. Özellikle kışın soğuk aylarında çocuk rahatsız olmasın kullanılan bu beşik günümüzde hazır bebek bezi kullanımı sonucu önemini yitirmiştir. Köyde araştırma yaptığımız sırada bu beşiği görmek istediğimizi söylediğimizde konuştuğumuz kişiler artık köyde kullanılmadığı için hiç kimsede bulunmadığını söyledi. Ayrıca edindiğimiz bir izlenim hazır bez kullanımının yavaş yavaş çevre kirliliğine yol açtığıdır. Çocukların tuvalet alışkanlığını kazanmasını sağlamak amacıyla anneler yaklaşık olarak 18-24 ay arasında bebeklere tuvalet eğitimi vermeye başlar. Kız çocuklara bu eğitim erkeklere göre daha erken dönemde verilir. Bu amaçla çocuğa çişinin olup olmadığı sorularak sık sık tuvalete tutulmakta ya da özellikle yazın bahçeye salınmaktadır.

Bebeklerin beslenmesine baktığımız zaman bebeklerin yaklaşık 24 aya kadar anne sütü ile beslendikleri görülür. Fakat günümüzde anne sütüne destek olması amacıyla hazır bebek mamaları da kullanılmaktadır. Bu mamaların yanı sıra sütü kesilen kadınlar ya inek sütü kullanmakta ya da süt anne uygulamasına gitmektedir. (Bkz. Foto no: 215)

Bebeğe Ad Konması:

Ömür ezan ve sela arasında geçmektedir. Bu zaman içerisinde kişinin taşıyacağı isim onun belirleyici bir niteliği olacaktır. Ad koyma töreni sırasında çocuğun sağ kulağına ezan ve sol kulağa kaamet okunur. İlerde çocuğun bu sesleri duyduğunda isminin aklına geleceğine inanılır. Bu işi ailenin büyüğü olan erkek yapar. Fakat böyle bir kişi yoksa köy imamı bu görevi üstlenir. Hastanede doğum yapıldığı

zaman ad konma töreni zamanında yapılmamaktadır. İlk çocuğun ismi seçilirken anne, baba veya dede adı tercih edilmektedir. Kişiler çok sayıda çocuğu olduğu zaman onlara akrabalarının isimlerinden birini koyabilmektedir. Bu anlamda yeniliğe açık olan köyde moda olan isimlerde çocuklara konur.

Çocuk Kırklama:

Köyde aynı zamanda doğanlara kırklı ismi verilmektedir. Kayacık'ta yeni doğan her çocuğun kırklandığına inanılmaktadır. Yeni doğan bir erkek çocuk 30 günde, kız çocuk ise 40 günde kırklanmaktadır. Konuştuğumuz kadınlar bunun yapılma sebebi olarak çocuğun hayatı boyunca kokmasının engellenmesi yani kokmamasını göstermektedir. Bal, kaymak, süt ve tuz karıştırılarak çocuğun vücudunun tamamına sürülmektedir. Bu işlem sırasında bebeğin diş yatağına, damağına kaymak, karanfil ve tuz karıştırılarak oluşturulan karışım sürülür. Bunun amacı bebeğin ağzının güzel kokmasını sağlayabilmektir. Bu işlemlerin ardından bebek uyumaya bırakılır. Yaklaşık 30 dakikalık uyku süresinden sonra bebek uyandırılır. Uyuma süresini belirleyen etken bebeğin vücuduna sürülen karışıma dayanabilme direncidir. Buna bağlı olarak uyku süresi değişmektedir. Fakat bebeklerin çok fazla uyuması sakıncalı olup konuştuğumuz kadınlar bazı bebeklerin bayıldığını anlatmıştır. Bebek uyandıktan sonra önce sütle vücudu yıkanır daha normal bebeğe normal banyosu aldırılır. Bebek sütle yıkandıktan sonra giyinmeden hemen bir kere daha yıkanır. Kırklama yapılırken vücuda sürülen karışım yüze, buruna gözlere ve alına sürülmemektedir. Kırklamayı sadece tuzlu su ile de yapanlar bulunmaktadır. Bu kişiler daha sonra ılık su ile bebeğe banyo yaptırmaktadır. Bu olay ilk anlattığımız işleme göre daha az tehlike arz etmektedir.

Kayacık'ta kırklama ile ilgili bir başka inanç şöyledir. Anlatılanlara göre bu adet eskiden kocakarıların yaptığı birşeydir. Aynı kırkın içinde çocuğu olan kişiler arasında bebeği sağlık açısından veya bir başka açıdan iyi durumda olmayan annelerin iyi olan çocuğun durumunu çekemedikleri kanısı yaygındır. Sağlıklı olan bebeğin ölmesini sağlamak için veya kendi çocuğu gibi kötü duruma gelmesi için iyi olan bebeğin bazı özelliklerini çaldığına inanılır. Kırklanacak olan çocuğun evinin çevresinde gizlice 40 adet ufak taş parçası alınır ve kötü durumda olan bebeğin yıkandığı suya bırakılır. Bu sebepten dolayı uygulama kırklama adını alır.

Kendi çocuklarına göre iyi durumda olan çocukların banyo yaptıkları suyu, giysilerini vb. ele geçirmek için sürekli onları takip ederler. Burada amaç karşı tarafta varolduğu kabul edilen gücün kendi çocuğuna geçmesini sağlamak ya da bu gücü tamamen ortadan kaldırmaktır. Bu olayı bir tür büyü olarak kabul edebiliriz. Bu yüzden aileler kırkı olan kişiden korkarlar.

Başkası tarafından kırılan bebeğin kötü durumunun geçmesi için ağaç kovuklarından veya büyük deliklerden geçirilmesi gibi yöntemlere başvurulur. Yamadı yöresinde kırklamanın getirdiği kötülükleri geçiren büyük bir taşın olduğuna inanılmaktadır. Kırktan kurtulmak isteyen, zor durumda kalan aileler su değirmenlerinde bulunan değirmen taşına çocuklarını koyarak döndürür. Çocuğu burada 3 kere döndürerek dua okurlar. Bu işlemi yapmaya gidenler iki kişi olup genellikle biri kadın diğeri erkektir. Çocuk değirmen taşında döndürölüp kırk orada kalsın diye yapılan duanın ardından kırk, korku burada kalsın, kötülük bizden uzaklaşsın denilerek arkaya bakılmadan bölgeden uzaklaşılır. Kırklama olayı kısaca budur.

Köylük yerde kendi çocuğuna iyi bakamayan kadınların bu tür şeylere daha çok dikkat ettiğine inanılır. Bu veya buna benzer işlerle ilgilenenlere köyde iyi gözle bakılmamaktadır. Eğer böyle bir durum ortaya çıkarsa kırklayan ve kırılan kişiler kendilerine dikkat etmek zorundadır. Fakat bu büyüsel olayı sadece başkasına kötülük yapmayı düşünen fesat kişilerin yaptığına inanılır. Herkes bu işleme başvurmamaktadır. Kırk işlemi yapılmazsa buna kırk yapmama adı verilir.

Bu konuya benzer bir inanç nazarla ilgili yaklaşımlarda görülür. Bebeklere nazar değdiği varsayıldığında nazarından şüphe edilen kişinin evinin önünden bir odun parçası (kıymık) alınır. Bu gizli bir şekilde hiç kimseye farkettilmeden yapılmaktadır. Alınan kıymık ateşte tütsülenir. Ve nazar olduğuna inanılan çocuk bu ateşin dumanına tutulur. Konuştuğumuz kişiler bunun denendiğini ve sonuç alınan bir konu olduğunu belirterek inandıklarını aktarmışlardır.

Diş Bulguru Kaynatma:

Çocukların ilk dişi çıktığı zaman yapılan bu uygulamada önce bir miktar buğday haşlanır. Daha sonra haşlanan buğday ceviz, fındık ve fıstık ile karıştırılır. Buna diş

bulguru denir. Bu tören sırasında çocuk aynaya yönelirse berber olacağına, makasa yönelirse terzi olacağına veya kitaba yönelirse eğitilmiş bir kişi olacağına inanılır. Artık günümüzde bu uygulama pek yapılmamaktadır. Çocuklardan bu tür şeylere tepkide bulunmamaktadır.

SÜNNET

Sünnet erkek cinsel üreme organının (penis) ucundaki derinin çepeçevre kesilmesidir. Müslümanlığın bir gereği olarak karşımıza çıkan konu günümüzde aynı zamanda tıp uzmanları tarafından tavsiye edilen ve bazı bulaşıcı cinsel hastalıklara yakalanılmasını engelleyen bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sünnet Anadolu'da, özellikle Müslümanlarla, Museviler arasında yaygın bir inanç olarak karşımıza çıkar. Erkek çocukların belli bir yaşa gelince erkeklik organının ucundaki deriyi kesmek yüzyıllar boyunca uygulanan bir gelenektir. Bunun İslam dini ile Türkler arasında, özellikle Müslüman Türkler arasında, yayıldığı bilinmektedir. (Eyuboğlu 1987:168) Ülkemizde devam eden bir gelenek olarak karşımıza çıkmakta olup genel kaniye göre erkekliğin ilk adımı olarak kabul edilir. Sünnet olmayan bir kişi o topluluk tarafından tam erkek olarak kabul edilmemektedir. Sünnet-askerlik-evlilik üçlemesi içerisinde aileler evlatlarının erkeklığe adım attığı ilk basamak olarak düşündükleri sünnetin üzerinde durmaktadır.

Kayacık'ta erkek çocuklar genellikle 6-7 yaşlarında sünnet olmaktadır. Sünnetler genellikle evlerde yapılmakta olup sünnet düğünü yapılması adeti köyde bulunmamaktadır. Çocukların sünnetine genellikle anne-babalar karar vermektedir. Sünnet operasyonunu daha çok diplomalı olan sünnetçiler yapmakta olup köy dışında yaşayan Kayacıklı sünneti yazları köye gelerek sünnet çağına giren çocukları sünnet eder. Sünnetler daha çok yaz aylarında köyde yapılmaktadır. Bazen şehirde düğün salonlarında oğullarını sünnet ettiren hanelere rastlanır. Bu şekilde hareket eden ailelerin düğün salonunu seçmesinin sebebi köyde yapılan sünnet düğünlerinin oldukça masraflı olmasıdır. Köyde genellikle sünnet olan çocuğa ailesi tarafından o güne özel herhangi bir eşya-hediye alınmamaktadır. Ayrıca sünnet sonrasında mevlid okutmak vb. aşamaları yapan ailelerin sayısı çok

azdır. Sünnet edilerek sakatlamaya uğratılan çocuk kısa bir süre dinlendikten sonra günlük yaşantısına devam eder.

ASKERE UĞURLAMA

İlk olarak köyde ilgili celpte kaç gencin askere gideceğinin sayısı tespit edilir. Askere gidecek olan kişilerin evlerine kadınlı erkekli gruplar halinde ziyarete gidilir. Akrabalık derecesine göre asker adayının yakınları genellikle bir akşam yemeği (öğlen yemeği de olabilir.) vererek akrabası olan gençle beraber diğer asker adaylarını davet eder. Bunlar beraber yemeği veren kişinin evine giderler. Asker sevkiyatının olacağı günün sabahı köy halkı kadınlı erkekli köy meydanında cami önünde toplanır. Asker adayı gençler burada ailelerinin elini öpüp köylülerle vedalaşırlar. Bu arada köy halkı askerlere maddi yardımlarda bulunur. Kişi dilediği adaya el öperken para verir. Burada o askerde nöbet tutacak ben ise rahat bir şekilde uyuyacağım düşüncesi söz konusudur. Daha sonra cami önünde okunacak olan duanın ardından asker adayları birliklerine yolculanırlar. Askere gidecek gençler farklı tarihlerde birliklerine teslim olacak olsalar bile bu kişiler tertip edilen törene iştirak eder. Dua ve tören sadece bir kere yapılır.

EVLİLİK VE DÜĞÜN

Kayacık'ta kız isteme haftanın iki gününde yapılmaktadır. Burada genellikle Perşembe ve Pazar akşamları kız istenir. Perşembe günü, hayırlı gün olarak bilinen Cuma gününe hazırlık yapıldığı için tercih edilmektedir. Kız istemek için damat adayının yakın akrabası olan erkek veya kadınlar bu hayırlı olaya talip olur. Eğer yakın akraba yoksa halk arasından sevilen sayılan kişiler kız istemeye gider. İlk gidişte kız tarafı teklifi hemen kabul etmez ve düşünmek için süre ister. İkinci kez kız tarafına giden aracı kişiler bu sefer Perşembe/Pazar günü onlara iletilen konudaki fikirlerini öğrenmek isterler. Eğer cevap olumlu ise evlilik hazırlıklarına başlanırlar. Fakat kız tarafı olumsuz bir cevap verecekse bu durum her iki tarafında konuştuğu üçüncü bir şahıs aracılığı ile erkek tarafına iletilir. Kız istemeye giden kişiler tatlı bir şekilde işimizi halledelim düşüncesinden hareket ederek kız evine tatlı veya çikolata götürür. Bir kızı istemek için en fazla üç kere gidilmektedir. Genellikle akrabalar arasında yapılan evliliklerde ilk gidişte gençlerin evlenmesine

karar verilir. Eğer kızın ailesi gençlerin evlenmesine izin vermezse kaçma ya da kaçırmaya varan olaylara bazen rastlanılmaktadır. Bölgede uzun bir süredir kara düzen kaçırmaya olarak adlandırılan olay yani zorlama ile evlenme, gönülsüz gelin etme görülmemektedir. Günümüzde kız kaçırmaya olaylarına nadiren rastlanmakta olup geçmişte bu şekilde evlenen gerek burada gerekse de civar köylerde yaşayan pekçok çift bulunmaktadır. Aileler kızlarını isteyen damat adayı ve ailesi hakkında tahkikat yaptırırlar. Fakat damat adayı köyden olduğu zaman bu tür işlemlere başvurulmamaktadır. Köy dışından yapılan evliliklerde tahkikat (kız tarafı veya oğlan tarafı için) yapılır.

Köyde flört veya benzeri konulara olan yaklaşım incelendiğinde bunun hoş karşılanmadığı görülür. Eskiden gençler televizyonda Türk sinemasının olduğu saatlerde gizlice buluşmuş. Çünkü ebeveynler daha çok filmle ilgilendikleri için onlara ayıracak vakitleri olmazmış. Günümüzde eskiden gizli gizli yapılan buluşmaların yerini artık telefon görüşmeleri almıştır. Anneler gençler arasındaki bu tür ilişkilere babalara oranla daha sıcak bakmaktadır. Açık flört sadece nişanlılık devresinde yaşanmaktadır. Nişanlı olan çiftler zaten evliliğin bir önceki basamağında kabul edildikleri için bu kişiler beraber dolaşabilmektedir. Bunlara rağmen flört köyde gençlerin tanışma dönemi olarak kabul edilir.

Kız isteme aşamasının ardından söz kesilerek iki gencin arasındaki ilişki resmileştirilir. Söz kesilmesi ile artık kızın kısmeti kapanmış olur ve aileler arasında bir tür hukuk ortaya çıkar. Aileler artık dünür olmuşlardır. Yüzükler takılırken taraflar birbirlerine çeşitli hediyeler verir. Köyde yapılan bir düğün sırasında, kına gecesinde buraya gelen yeni sözlülmüş ya da nişanlılmış genç kız sözlüldüğü ya da nişanlıldüğü erkeğin kadın akrabaları tarafından oyuna kaldırılır. Bu sırada oyuna kalkan gelin adayına “poçu çevirme” denilen para takma aşaması gerçekleştirilir. (Kızın başında para çevrilir.) Böylece erkek tarafı gelinleri olacak kızını burada bulunan misafirlere duyurmuş olur. Böylece iki gencin arasındaki ilişkinin durumu daha da resmileşir. Yörede yapılan bütün düğünlerde bu tür uygulamalar görülmektedir.

Sözlülmüş gençler aradan kısa bir süre geçtikten sonra nişanlıılır. Kayacık'ta iki çeşit nişan yapılmaktadır. Nişan sözün hemen ertesi günü yapılabileceğı gibi söz

kesildikten en geç 4 sene sonra yapılabilir. Bu süre içerisinde askerlik görevini tamamlamış olan genç erkekler askere gidebilmekte ya da evlenmek için gerekli olan parayı kazanmak için çalışmak üzere başka yerlere gitmektedir. Bölgede bazen 2-3 kere nişanlanan ve nişanı bozarak ayrılanlara rastlanır. Birkaç kere nişanlanan ve nişanlısından ayrılan bir kız bir daha başkası tarafından istenmez.

Aile içerisinde yapılan ve ara nişan olarak adlandırılan nişanda misafirler bulunmaz ve aileler kendi içlerinde nişan takarlar. Ara nişanda herhangi bir eğlence düzenlenmez. Aile büyüklerinin konuştuğu hayır dualarının yapıldığı küçük bir merasimle nişan yüzükleri takılmaktadır. Bölgede görülen ikinci bir nişan türü ise "asri nişan" olarak adlandırılmaktadır. Kız tarafının isteğine bağlı olarak yapılan asri nişanda eğlence düzenlenmekte olup davet edilen misafirlerin önünde nişan takılmakta davullu-zurnalı bir tören yapılmaktadır. Çoğu zaman erkek tarafı kız tarafı ile anlaşmazlığa düşmemek için asri nişan yapmaktadır. Fakat geline daha fazla altın takılacağı belirtilirse kız tarafı asri nişan isteğinden vazgeçmektedir. Ara nişanda daha çok gelin adayına 6-10 adet arasında Adana Burma olarak adlandırılan bilezik takılmaktadır. Nişanda konuşmayı yapan kişinin yanı sıra orada bulunan diğer davetlilerde hazırladıkları hediyeyi geline veya damada takar. Kişiler hediye olarak altın takacaklarsa bunu düğünde takarlar ve nişanda bunun yerine para takma söz konusu olur. Nişana çağrılar genellikle sözlü olarak yapılmaktadır. Denizli'ye göç eden Kayacık kökenli kişiler nişanda davetiye dağıtmaktadırlar. Bazen nişanda da oku dağıtılmaktadır.

Düğün yapıncaya kadar geçen süre içerisinde gündeme gelen bir başka konuda yeni evlenecek olan çiftin oturacağı evin hazırlanmasıdır. Erkek tarafı iki grup arasında tatsızlık yaşanmaması için oğullarına yeni bir ev yaptırmanın veya almanın telaşı içine girer. Evlenecek olan çift damadın babasının evine taşınsa bile kısa bir süre sonra oradan ayrılarak kendi evlerine çıkmaktadır. Damat adayı askerliğini yapmamışsa bu görevini yerine getirdikten sonra aileleri tarafından evlenmelerine izin verilmektedir. Nişan sonrasında erkek evinden kız evine nişan gelir. Erkek tarafına ise kız tarafından nişan annacı (nişan ardı) gönderilir. Burada her iki tarafın birbirine gönderdiği hediyeler söz konusu olmaktadır. Köyde İki bayram arası düğün yapılmaz inancı pek yaygın olmamakla beraber düğünlerin

hasat-harman sonrasında arda kalan boş zamanda yapılmasına dikkat edilmektedir. Özellikle pancar parası alındığı zaman düğün yapılmaktadır. Çünkü ihtiyacı karşılayacak olan maddi imkan sağlanmış olur.

Düğünden üç gün veya bir hafta önce oku dağıtılır. Bu zaman dilimlerinden önce oku dağıtılsa düğünün unutulacağına inanılır. Oku dağıtımında akrabalar önceliklidir. Dağıtılacak olan oku üçe bölünür. Birinci derece akrabalara, yörede hatırı sayılır kişilere kaliteli gömlek oku olarak gider. Yakın komşulara ve düğünde hizmet edebilecek durumda olan kişilerin evlerine elbiselik basma kumaş (kadınlara) gönderilir. Köy halkına ise tek tip oku dağıtılır. Mesela havlu dağıtılmaktadır. Oku olarak gelen havlular gönderildikleri kişilerce başkalarına oku olarak gönderilebiliyor. Düğüne gelecek olan davetliler kendilerine gönderilen okuya göre takı takmaktadır. Okunun kalitesine göre takılacak olan takıların değeri yükselir.

Düğünün başlayacağı günün öncesindeki günün akşamında Bayrak Başı olarak bilinen bayrak bağlama töreni yapılmaktadır. Akşamleyin damat köyün bekar erkekleri damat adayının evinde toplanmaktadır. Burada gençler biraraya gelerek düğün öncesinde sohbet ederler. Düğüne ev sahipliği yapacak olan erkek tarafının evine üzerinde çiçekler sarılı bulunan bir bayrak asılmaktadır. Biraraya gelen köyün gençleri sohbet ederken bu bayrağın hazırlanması ile uğraşır. Yaklaşık olarak 3 metre uzunluğundaki bir sopanın ucuna önce bir bayrak bağlanmaktadır. Bu işlemin ardından daha önceden hazırlanmış olan bir demet çiçek iplerle sarılır. Hazırlanan bu bayrak sabahleyin düğün evinin bahçesine veya evin herhangi bir yerine asılmak üzere toplanılan mekanın dışına çıkarılmaktadır. Mesela Cuma sabahı başlayacaksa Perşembe akşamı bayrak başı töreni yapılmaktadır. Araştırmamız sırasında yapılan düğünlerden birisinin bayrak başı törenine bizlerde katıldık. Tören sırasında ayrı ayrı veya toplu olarak düğün evine (erkek) gelen gençler ev sahipleri tarafından toplanılacak olan odaya ve ayrılan mekana kadar götürülür. Misafir gelen büyükler ise gençlerden ayrı bir yerde oturmaktadır. Gelen misafirlere kolonya ve çay ikram edilmektedir. Düğün sırasında ve bu aşamada erkek tarafı bazen gelen misafirlere alkollü içki ikram etmektedir. Bu aşamanın ardından kabadayı başı denilen ve düğün boyunca erkek evine yardımcı olacak, kız evi ile koordinasyonu sağlayacak olan ve düğün süresince damadın sağdıçı olarak görev yapacak olan iki

kişinin seçimi yapılır. Kabadayı başlarının bekar olması şarttır. Katıldığımız tören sırasında odada evli olan birkaç erkeğinde bulunduğunu gördük. Fakat bu kişilere herhangi bir tepki de bulunulmamıştır. Kabadayı başları düğün sırasında aynı giysileri giymektedir. Bu sebepten kimlerin kabadayı başı olduğu hemen anlaşılmaktadır. Kabadayı başı seçimi sonrasında bayrağın hazırlanmasına başlanmıştır. Düğün evine asılacak olan bayrak hazırlandıktan sonra bulunulan mekandan bahçeye çıkartılmıştır. (Bkz. Foto No: 216-223) Yapılan kısa sohbetin ardından gelenler tekrar hayırlı olsun dileklerini ileterek ve evin büyük erkeklerinin ellerini öperek düğün evinden ayrılırlar. Erkek evinde yapılan kabadayı başı seçiminin bir benzeri kız evinde yapılır. Evlenecek olan kızın bekar akrabalarından veya samimi bekar arkadaşlarından birisi kız başı seçilmektedir. Bu kişiler düğünde gelin adayına ve ailesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca yengelik denilen bir başka kurum burada karşımıza çıkar. Her iki tarafın birbiri ile koordinasyonunu sağlayacak olan bu kişilerin evli olması gerekmektedir. Yengeler amca, dayı veya evli olan kardeşlerin eşleri arasından seçilmektedir. Evli olup bu yoldan geçen deneyimli kişilerin yenge olması gerekmektedir. Ayrıca günümüzde erkek evinin yanı sıra kız evinde düğünde evin önüne bayrak asmaktadır.

Düğünün ilk günü düğünün başladığını belli etmek için sabahın erken saatlerinde tüfek atılarak köye ilan edilir. Bu olay köyde “atalım da yatalım” olarak isimlendirilmektedir. Sabaha kadar oturan erkekler bu olaydan sonra dinlenmektedir. Düğünün başlaması ile beraber her iki tarafta düğünün ilk günü öğlenden itibaren son günü akşamına kadar gelen misafirlere yemek vermektedir. Düğünlerde çorba, şehriyeli pilav, çekmeli pilav, etli nohut, kavurma, salata ve helvadan oluşan bir yemek servisi yapılmaktadır. Yemeklerin yapımı çok fazla vakit aldığı için çevrede düğünlerde bu işleri yapan ücretli ahçılardan yararlanılmaktadır. Düğün boyunca bu kişiler yemek işleri ile uğraşmaktadır.

Düğünün birinci günü erkek evinden kız evine unduz gitmektedir. Kısaca un ve tuz demek olan unduz da erkek evinden kız evine bir takım yiyecek maddeleri ve bir keçi gönderilmektedir. Yardım maksatlı olan ve özel bir sembolizm taşıyan unduz aileleri yakınlaştırma amaçlıdır. Ayrıca yardımlaşma konusunu gündeme getirmektedir. Evin kızı bir başka eve gidecektir. Onun evine yaptığı yaptığı katkının yerini tutan sembolik bir olay olarak değerlendirilebilir. Eskiden imece ile yapılan

düğün odunu toplanmasının olduğunu öğreniyoruz. Düğünde yakılacak odun için bölgede ortaklaşa bir çalışma yapılmış. Günümüzde idare buna izin vermemektedir. Unduz götürülmesi sırasında erkek evinin kadınları ve diğer erkek akrabalar misafir olarak kız evine gitmektedir. Ayrıca komşularda kız evine gelirler. Davullu-zurnalı bir şekilde karşılanan unduz getiren grup bunu kız evine teslim ederken erkek tarafının kadınları kız evine girer. Unduzu getiren erkekler ise daha sonra düğün yemeğini yemek üzere biraraya gelir. Ayrıca bu sırada bol bol tüfek sıkılmaktadır. Düğün evinin bahçesinde (Kız tarafı) oyunlar oynanır. Erkeklerin oyunları yörede Teke Zortlaması olarak adlandırılmaktadır. Düğün boyunca kız ve erkek evinde davulcular ve zurnacılar bulunur. Bazen org çalan kişiler bu gruba dahil olmaktadır. Düğünün birinci gününde verilen unduzun ardından ikinci günü yapılacak olan kına gecesi için son hazırlıklar yapılır. Düğün boyunca ateşli silahlarla havaya ateş açılmaktadır. Bölgede bulunan elektrik veya telefon telleri düğünlerde atılan tüfeklerden çıkan saçmalardan dolayı delik deşik hale gelmiştir. Kız evinin yas evi olduğuna inanılır. Çünkü evin biricik kızı buradan ayrılmaktadır. Ama erkek tarafına gelin geleceği için burada bir bayram havası yaşanmaktadır. (Bkz. Foto No: 224-232)

Düğünün ikinci gününün akşamında ise kına gecesi düzenlenir. Kına gecesinin gündüzünde kız evinde yapılan kutlamaya köydeki herkes katılmaktadır. Özellikle köyün kadınları gündüz kız evinde toplanarak buluşurlar. Kısa süreli yapılan eğlencenin ardından kadınlar akşam tekrar buluşmak üzere kız evinden ayrılır. Akşam başlayan kına yakma töreninde erkek evinin kadınları kız evine gitmektedir. Kına gecesi köy içinde yapılırsa araç kullanılmadan yaya olarak buraya gidilir. Kışın kına gecesi yapılıyorsa evin hazırlanan kısmında toplanan kadınlar gelen çalgıcı kadınların türkü ve şarkıları eşliğinde eğlenmeye başlar. Yazın yapılan kına gecelerinde ise evin bahçesinde eğlence düzenlenir. Günümüzde artık kız evinde çalgıcı gelmektedir. Fakat bayan çalgıcıların müzik yapmasına izin verilmektedir. Düğün sırasında bayan ve erkek müzisyen grupları buraya davet edilir. Köyde bulunduğumuz zaman içinde katıldığımız kına gecesinde ise yukarıda belirtilenlere benzer bir yapı ile karşılaştık. Kadınlar bahçede kendilerine ayrılan mekanda eğlenirken köyün erkekleri yol kenarına dizilmiş olan masalarda erkek çalgıcıların müziği eşliğinde eğlenmekte idi. Günümüzde artık kız evlerinde bazen içkili

yemek verdiğini öğreniyoruz. (Bkz. Foto No:233-234) Kına gecesi sırasında alınan alkolün etkisi ile atılan tüfeklerin sayısı daha da artıyordu. Erkekler kına gecesinin yapıldığı alana girmezler ve gruplar haremlik-selamlık biçiminde oturmaktadırlar. İlerleyen saatlerde köyün genç kızları ve gelin birlikte oynamaya başlar. Gelinliği ile oynamaya başlayan gelinin etrafında yöresel oyunları sergileyen genç kızlar aynı zamanda burada bir anlamda görücüye çıkmıştır. (Bkz. Foto No:235-238) Bir süre sonra damadın gelerek gelinle beraber oynamaya başladığına şahit oluyoruz. Eskiden düğün öncesinde damadın gelini görmesine izin verilmezmiş ve bu kişiler kadın kılığına girerek düğüne gelirlermiş. Günümüzde artık bu tür olaylar yaşanmamaktadır. Kına gecesi sırasında gelin ve damat karşılıklı olarak ilk defa oynamaktadır. İlk önce karşılıklı oynayan gelin ve damada daha sonra oraya gelen diğer misafirler katılmaktadır. Daha çok genç kızlar oyun oynamaktadır. Gecenin ilerleyen saatlerinde ise gelinin eline ve ayaklarına kına yakılır. Yöresel olan maniler, türküler eşliğinde yakılan kına sırasında gelin ağlatılmaya çalışılır. Bu manilere aşağıda verilen örnekleri gösterebiliriz.

Ayrıca “Yüksek Yüksek Tepeler” başta olmak üzere birçok moda parça kına gecesinde söylenmektedir.

Yüksek evler ıssız kaldı

Merdivenden indim indim bakındım

Ana baba kızsız kaldı

Her çiçekten aldım aldım takındım

Vurun gelinin kinasını

Kırmızı gül sende kaldı tamahtım

Ağlatın garip anasını

Ak elime mor kınalar yaktılar

Kaderim yok gurbet ele attılar

XXX yaşımda gelin ettiler

ağlar ağlar göz yaşımı silerim

Günümüzde düğünler eski düğünlere oranla daha coşkulu geçmektedir. Kızlarını ağlatan ailelere rastlanılmamaktadır. Yaşlı kişiler bile bu olaylar karşısında daha az ağlamaktadır. Hem ağlarım hem giderim şeklindeki görüş günümüzde şekil

değiştirmektedir. Düğün sırasında günlük yaşamı ve olayları anlatan bozlak türü türküler söylenmektedir.

Düğün öncesi erkek evinin kıza, kız evinin erkeğe aldığı giysi toplamına pusat denir. Bunun kesin olarak yapılması gerekmektedir. Günümüzde kız tarafı Damat Seti olarak adlandırılan ve çorap, kravat, gömlek, iç çamaşırı, mendilden oluşan giysileri alarak damada hediye etmektedir. Pusat çok eski bir gelenektir. Bu sırada düğünle ilgili hazırlıklar yapılırken manifatura işlerinin tamamlanmasının ardından kuyumcuya gidilmektedir. Düğün öncesinde gelinliğin alınması erkek tarafının bir görevidir.

Düğünün üçüncü yani son gününde kız evinden erkek evine ya da çiftin oturacağı eve (damadın evine) çeyiz gelir. Kız tarafının kadınları kendi elçeğizleri ile deneye deneye bunları eve yerleştirirler. Bu kişiler erkek tarafının kadınlarının görüşlerini dikkate almazlar. Daha bu kişiler erkek tarafından bir bahşış olarak oradan ayrılmaktadır. Öğleden sonra ise gelin almaya gidilmeden önce damat banyo yapar ve damat traşı olur. Kendisine alınan yeni çamaşırı ve damatlıklarını giyerek hazırlanmaya başlar.

Kız başıda aynı vakitlerde gelinin evinde bu düzeni uygular. Öğleden sonra gelin arabası ile birlikte erkek evinden hareket eden konvoy gelini almak üzere kız evine doğru yola çıkar. (Bkz. Foto No:239-242) Eğer düğün köy içinde yapılıyorsa köy çevresinde atılan kısa bir turun sonrasında kız evine gelinir. Köy dışından gelin alınacaksa gidilecek olan yere doğru otobüs ve otomobillerle hareket edilir. Eskiden atın üzerinde getirilen gelinlerin yerini bugün artık otomobille gelen gelinler almıştır. Atılan tüfeklerin arasında kız evinin bahçesine giren araçtan inen damat ve yakın akrabaları kız evine girerler. Son bir kez ailesi ile vedalaşan ve ellerini öpen gelin hazırlanan arabaya binerek doğup büyüdüğü ailesinin yanından ayrılır. Artık kendi evinin kadını olacaktır. (Bkz. Foto No:243-246) Gelin arabasının ön ve arkasındaki plakalarına “evleniyoruz-mutluyuz” şeklinde yazılar yapıştırılmaktadır. Ayrıca aracın önüne gelinlik giydirilmiş oyuncak bir bebek vb. konulmaktadır. Gelin alınması ile tekrar köy etrafında tur atmaya başlayan konvoy köy meydanına geldikten sonra burada durur. Araçlardan inen erkekler meydanda oynamaya başlar. Kısa bir süre köy meydanında oynanıp tüfek atıldıktan sonra damadın evine doğru hareket edilir.

(Bkz. Foto No:247-253) Bu arada damadın evine yaklaşıldıkça yoldaki gruplar gelin arabasını karşılar. Köyün kadınları yeni çifti burada beklemektedir. Gelin evine geldiğinde arabadan inmez ona hediye verilir. Buna indirmelik adı verilmektedir. Fakat bu hediye nin taşınmaz mal olması gerekmektedir. Mesela tarla hediye edilmektedir. Ayrıca damadın gelinin yüzü kapalı iken ikindi üzeri gelinin yüzünü açıp yüz görümlüğü vermek zorundadır.

Eve gelindikten sonra ise araçtan inen damat ve gelini damadın annesi karşılar. Gelinin başına ve boynuna kırmızı bir tülbent bağlanır. Buna po u denilmektedir. Gelinin itaatli olması için başına bağlanan po unun ardından kayınvalidesi onu po unun ucundan çekerek evine sokar. (Bkz. Foto No:254-261) Aynı anda bazen koyun kesilmektedir. Bölgede genellikle kesilen hayvan ke idir. Fakat koyun kesilmesinin sebebi gelinin munis olmasıdır. Gelinin koyun gibi olması için koyun kesilmesi inancı vardır. Kesilen kan gelinle damadın alnına sürülür. Evliliğın bereketli olması inancından hareket edilerek gelinin ve damadın üzerine buğday veya para atılmaktadır. Gelin evine getirildikten sonra damat konukların arasına geri döner ve misafirler eğlenmeye devam ederler. Damada para veya altın takılmaktadır. Kısa bir süre sonra misafirler damadı kutlayarak buradan ayrılmaya başlar. Damatta arkadaşları ile birlikte köyde dolaşmaya başlar ve bir süre kahvede oturup sohbet eder. (Bkz. Foto No:262-269) Akşama doğru ise damat ve köyün bekar erkekleri biraraya gelerek yemek yerler ve sohbet ederler. Buna Damat Katma adı verilmektedir. (Bkz. Foto No:270-272) Yemek yenildikten sonra kabadayı başlarından birisi bir bezin içine veya bıçağın zincir takılan yerine taş koyarak bunu sallamaya başlar. Bu arada damat odada bulunanlar tarafından gerdek odasına doğru kovalanır. Gerdek odasının kapısında damada bir kabın içinde bulunan su tekmeletilir. Damadın kaçarken onu mutlaka devirmesi gerekmektedir.

Gerdeğe girilmeden önce dini nikah kıyılmaktadır. Dini nikah öncesi kızın vekili ile yakın akrabalarından bir erkek veya iyi gözle bakılan komşularından birisi gelerek nikah için hazırlık yapılır. Dini nikahın kıyılması sonrasında gerdeğe girilir. Bu sırada damat bağlama olarak adlandırılan olay karşı tedbir alınır. Kur'an-ı Kerim'den bazı sure veya ayetlerin okunması yoluyla damada düğüm atılarak gerdeğe girmesinin engelleneceği düşünülür. Bu surette damadın nefsi harekete geçemeyecektir. Gerdeğe girildiği gece dua okunurken ipe düğüm atılarak bunun

yapıldığına inanılır. Bu yüzden damat ve gelin gerdeğe girdiği zaman evlerinin önünde nöbet tutulmaktadır. Bu sırada kızın akrabalarından olan yaşlı bir kadın (anne, nine vb. olamaz) sabaha dek odanın kapısında beklemektedir. Bu kişiye çarşafçı denilmektedir. Gelinin bakire olması önem taşımaktadır. Günümüzde halk arasında kanlı çarşaf olarak tabir edilen çarşaf sabah beklenmeden geceleyin bu kişiye teslim edilmektedir.

Yeni hayatının ilk sabahında gelin kalktığı vakit kayınpederine kahve yaparak ona ikram eder ve elini öper. Artık kendi evinde hizmet etmeye başlamaktadır. Evliliğinin ilk gününde köyün kadınları gelini ziyarete gelir. Gelin ardı olarak bilinen bu olayda asıl amaç gelinin çeyizinin, ev eşyalarının görülmesi, çevredekilerin gelini tanınmasıdır. Gelin ardının gelinin bakireliğinin öğrenilmesi konusu ile ilgisi yoktur.

HIDRELLEZ

Köyde Hıdrellez veya Nevruz kutlaması yapılmamaktadır. Eskiden Hıdrellez zamanında köy okulundaki öğrencilerin pikniğe götürüldüğünü öğreniyoruz. Artık bu olayında unutulmuştur.

Kayacık'ta adı geçen dönemlerde yapılan etkinlikleri araştırırken bu bölgede eskiden yaşamış olan yörük ailelerinin yaptığı bir uygulamayı öğreniyoruz. Konar göçer olan bu gruplar bahar geldiği zaman yoğurt yaptıkları mayaları yenilemiş. Maya yaparken aynı yoğurdu kullanmak yerine yeni yoğurttan maya çalınmış denilerek tören yapılmış. Fakat bu gruplar hazırlanacak olan yeni mayanın içerisine bir tür ot katmaktaymış. Günümüzde bu grupların bölgede bulunan bir tür otu kullanarak mayalama yaptıkları hakkında bilgiler vardır. Ama hangi ot türünün kullanıldığı bilinmemektedir. Yapılan bu yeni maya Yoğurt Damızlığı Mayası adıyla anılmaktadır. Ayrıca bu arada köyde yaşayan Koyuncu, Özkoyuncu, Çoltu ve Önal ailelerinin Türkmen kökenli olduklarını öğreniyoruz.

RAMAZAN BAYRAMI VE KURBAN BAYRAMI

Köyde kutlanan önemli günlerin başında dini bayramlar gelmektedir. Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı'nda burada yaşayanlar birbiriyle benzerlik göstermekte olup sadece ayrıntı olan konularda temel farklılıklar göze çarpar.

Bölgede bayramdan iki gün öncesi Buğday Günü, bayramların bir gün öncesi yani arife günü Arpa Günü olarak isimlendirilmektedir. Ramazan ayı içerisinde oruç tutan köylüler bu kutsal ayın sonunda yaşanacak olan bayram için hazırlıklarına günler öncesinden başlar. Evlerin temizliği, bayramlık kıyafetlerin hazırlanması vb. öncelikli olarak gündeme gelir. Bayramlarda erkekler ve kadınlar adet olduğu üzere üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeye çalışmaktadır. Köyde bayramlarla ilgili olan törenler arife günü ikindi namazı sonrasında başlamaktadır. İkinci namazından çıkan cemaat topluca köy mezarlığına giderek dua eder. Erkeklerin kabir ziyaretlerini tamamlamasının ardından kadınlar buraya gelerek dini vecibelerini yerine getirir. Kadınlar ve erkekler mezarlığa ayrı ayrı gruplar halinde gitmektedir.

Bayramın birinci günü kılınan bayram namazının ardından camiden çıkan cemaat arife gününde de olduğu gibi topluca kabristana gider. (Bkz. Foto No:273-275) En gencinden en yaşlısına kadar köyün bütün erkekleri bayram namazını kılmaktadır. Gençler ve yaşlılar ayrı ayrı gruplar halinde geldikleri mezarlığın önündeki boş arazide toplanır. Burada yapılan özel duanın ardından erkekler kabristanı ziyaret etmektedir. (Bkz. Foto No:276-279) Topluca yapılan duanın ve ziyaretin ardından buraya gelen kişiler en yaşlısından en gencine doğru yol boyunca sıraya dizilerek bayramlaşır. (Bkz. Foto No: 280-282) Burada büyükten küçüğe doğru oluşturulan sıra içerisinde bayramlaşan cemaat daha sonra bölgeden ayrılarak köye geri döner. (Bkz. Foto No: 283-284) Böylece köyde bayram kutlamaları başlamış olur. Evlerine dönen erkekler aileleri ile bayramlaşır. Gün içerisinde aileler arasında yapılan kısa süreli ziyaretler vasıtası ile bayramlaşma devam eder. Ramazan Bayramı'nda ve Kurban Bayramı'nda yukarıda anlatılan konular aynı biçimde gözümüze çarpmaktadır. Fakat Kurban Bayramı'nda yapılan uygulamalar bugünün özelliği gereği daha değişik olmaktadır.

[Ara Bilgi: Çeşitli kaynaklar, dilimizde yer alan kurban sözcüğünün aslının İbranice "Korban" olduğunu, Aramice aracılığıyla Arapçaya geçtiğini belirtmektedirler. Sözcük, din yoluyla da Türkçeye girmiştir. Kurban; dinsel ya da kutsal amaçlarla sembolik bir sununun yok edilmesini içeren, verme eylemidir. kurban yiyecek ya da içecek türünden olan, kurban objesini sunmak, teklif etmekten de ibaret olabilir.Açıklayıcı teoriler göre kurban, bugün ya da gelecekte Tanrının lütfunu kazanmak için O'na sunulan bir hediyedir. Kefaret teorisi (The Substitutionary

Theroy), kurbanı, işlenmiş bir suç ya da günah karşılığı olarak doğaüstü güce bu suç ya da günahın, kefareti ödeme, onun gönlünü almak amacıyla kurbanın ölümünü sembolize edecek hayvanları kurban etmeye dayandırır. Kutsallaşma teorisi kurbanı (The Kacramental Theory), kurbanın kurban hilesi ile bir tür kutsallığa ulaşması anlamında kabul eder. Yiyeceği, içeceği paylaşma teorisi (The Communion Theory) kurbanı, Tanrının sembolik olarak birlikte, paylaşarak yenmesi biçiminde yorumlarlar. İbadetin önemli bir bölümünü teşkil eden kurban, doğa üstü alana giren kudretlerle barışıklığı sağlamak, onların verdiklerine teşekkür etmek ve onlardan birşeyler istemek için sunulur. (Erginer 1997:18)]

Kurban Bayramı'nın öncesinde, kurban kesecek olan aileler çevre köylerden veya ilçede her Pazar günü kurulmakta olan Hayvan Pazarı'ndan kurbanlık keçi alır. Hayvancılık yapan bazı aileler ise yetiştirdikleri küçükbaş hayvanların içinden seçtiği kurbanlığı diğerlerinin arasından ayırır. Alınan kurbanlığın yemine, suyuna dikkat edilmektedir. Kurban Bayramı sabahı topluca bayramlaşıldıktan sonra kurbanlar kesilmeye başlanır. (Bkz. Foto No: 285-290) Bazı hane başkanları kurban kesmeyi kendileri bildiği için bu yanlarına oğullarını veya yakın akrabası olan erkekleri alarak kurbanlarını keser. Kurban kesmeyi bilmeyen kişiler ise komşularından ya da çevrede bu işi yapan kişilerden (kişilerin kasap olması şart değildir) yardım alarak bu dini görevi yerine getirmektedir. Bazı hanelerde kesilen kurban etinin bir kısmı daha sonra tüketilmek üzere buzdolabına konulmaktadır. Ayrıca kurban kesildikten hemen sonra parçalanarak hazırlanan kısımlardan mangal yapan bazı hanelere rastlanmaktadır. Bizde araştırma ekibi olarak 2000 yılı Mart ayı içerisinde yaşanan Kurban Bayramı'nı Kayacık'ta köylülerle beraber kutladık. Bu sayede Kayacık'ta bir bayramın nasıl kutlandığını bizzat yaşayarak görmüş olduk. Bayramlarda yapılan kutlamalar yukarıda açıklandığı gibi olmaktadır. Bayram tebriğine gelen misafirlere özellikle Ramazan Bayramı'nda şeker, çikolata, evde yapılan baklava türü vb. tatlılar ikram edilmektedir. İçecek olarak ise kahve, çay ve kolalı içecekler sunulmaktadır. Köyde ilk olarak yakın akrabalararası bayramlaşmalar yapılmakta olup bunu komşular ve çevre köylerde yaşayanlar arasında yapılan bayramlaşmalar izlemektedir. Ayrıca köy dışında bulunan kişiler bayramlarda buraya gelmektedir.

Bayramların haricinde köyde kandil gecelerinde mevlid okunmakta olup bugünlerde

camii cemaatinin sayısında artış gözlenmektedir.

Kentteki yaşlılarından farklı olarak bazı konularda daha erken sosyalleşen köylü çocukların yaşamında bayramlarda yaşananlar daha bir önemli olmaktadır. Çünkü ailelerinden öğrendikleri uygulamaları kendileri kısa bir süre sonra birer yetişkin olarak kendi çocuklarına aktarmaktadırlar. Kültürel değerler yoluyla oluşturulan zincir hiç kopmadan bu şekilde devam ettirilir.

ÖLÜM

İnsanoğlu, hayatın evrensel olan üç olgusunda (doğum, evlenme, ölüm) falanca (erkek) ya da (kadın)ın ölmesinden sonra belirli törenler yapmaktadır. Törenlerin biçim olarak az ya da çok ayrı olmasına karşın temeldeki görevi, olayla ortaya çıkan değişimin getirdiği yükün hısımlar ve komşularca paylaşarak azaltılmasıdır. (Balaman 1983:129)

Ölüm her yerde olduğu gibi Kayacık'ta da üzüntüyle karşılanan fakat en sonunda hepimiz öleceğiz diyerek kabullenilen bir konu olarak karşımıza çıkar. Bir kişi öldüğü zaman ilk önce çenesi düşmemesi için bağlanır. Daha sonra ayakları baş parmakları bağlanarak birbirine bitişik durması sağlanır. Ölen kişinin üzerindeki elbiseleri çıkartılır ve ölü sadece iç çamaşırları ile kalır. İç çamaşırları ile kalan ölünün üzerine bir çarşaf örtülür. Eğer cenaze bekletilecekse dört yanına konan vantilatörlerle şişmenin engellenmesine çalışılır. Bu adet köyde 1974 yılından beri görülmektedir. Ölen kişinin karnına veya başka bir bölgesine şişmeyi önlemek amacıyla bıçak ya da herhangi bir ağırlık konulması adeti köyde yoktur. Bu arada cenazenin defnedilmesi için işlemlere başlanır. Köyde bir seyyar gasilhane bulunmaktadır. Ölen erkeklerin cenaze işlemleri burada yapılır. Eğer bir kadın ölmüşse cenazesi evinde yıkanmaktadır. Köyde ölen eğer bir bebek ise akılbağlı olmadığı için imam tarafından yıkanmayabilir. Buraya getirilen cenazenin üzerindeki eşyaları imam çıkartarak cenazeyi yıkar. Abdest aldırılan naaş bazen öğlen namazı beklenmeden cenaze toprağa verilmektedir. Böyle bir olaya Çavdır ilçesine pazara gittiğimiz bir gün rastlamıştık sabah saat 10.00 civarında ilçenin mezarlığına defnedilmek üzere önümüzden geçen cenaze grubu bunun en açık örneği idi. (Bkz. Foto No: 291) Eğer cenaze namazı vakit namazını müteakip olarak kılınacaksa

camiden sela okunarak cemaate haber verilir. Bu arada köy mezarlığında ölünün defnedileceği mezar kazılır. Burada diğer bölgelerimize göre daha değişik bir şekilde mezar kazılmaktadır. Dörtgen olarak kazılan mezarda ölü, açılan mezarın yanına oyulan kısma defnedilir. Yani mezarın soluna doğru yerleştirilir. Mezar herhangi bir sebepten açılacak olursa ilk anda boş olduğu anlaşılacaktır. Fakat gerçek durum böyle değildir. Cenaze yan tarafta açılan boş kısma yerleştirildiği için buraya bakıldığında hemen farkedilir. Bu şekilde gerçekleştirilen mezar yapım işlemine Evleme adı verilmektedir. Kılınan cenaze namazının defin işlemine geçilir. Defin sırasında kadınlar bulunmaz. Tabuttan çıkarılan cenazeyi yakınları kible yönünde sağ kolunun üzerine doğru yatırarak yerleştirilir. Sırtı ise kerpiç, tuğla, tahta vb. ile desteklenir. Daha sonra tahtalarla üzeri kapatılır. Yapılan tahtalama sonrasında ölünün üzerine toprak gelmeyecek ve üst kısma yerleştirilen tahtalar toprağı tutacaktır. Mevcut olan deliklerde kuru otlarla kapatılarak mezarın üzeri törene katılanlar tarafından atılan toprakla örtülür. Daha sonra toprağın üzerine su dökülmektedir.

Varlıklı, varlıksız her aile mezarlıktan dönen kişilere yemek çıkartır. Komşu köylerden de konuk gelebileceği için daha fazla yemek pişirilmektedir. (Balaman 1983:131) Kayacık'ta cenazenin defninden sonra ölen kişinin yakınları ya da cenazenin sahibi olan kişiler köyde bulunanlara yemek vermektedir. Köyde bu adetin değişimini isteyenler bulunmakla beraber bu tür bir uygulamayı hayata geçirenlerin bulunmadığını öğreniyoruz. Adet olarak cenaze sonrasında köyde etli pilav dağıtılmaktadır. Kadınlar defin gerçekleştirildiği sırada bunun yapımı ile ilgilenir.

Ölümlle ilgili olarak düşünölen bazı inançlar bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak ölen kişinin evinde kapının açık bırakılmasını, kişi öldüğü zaman onu yıkamak için su ısıtılan kazanın ters çevrilmesini örnek gösterebiliriz. Ayrıca ölen kişiyi yıkamak için suyun ısıtıldığı odada közün üzerine buhur kabuğı atılarak ölü kokusunun çıkması sağlanır.

Ölen bir kişi defnedildikten 7 gün geçtikten sonra 7. Gece duasını ailesi kendi içinde yapar. 40. Gece duasının okunacağı gün ise Kırk Çöreğı adı verilen hamur işi (bisi veya lokma vb.) dağıtılmaktadır. Ayrıca ekmek arası susamlı helva, tahin helvası

dağıtılmaktadır. Fakat bisi dağıtan aileler helva dağıtmazlar. 52. Gece duasının okunacağı gün ise durumu iyi olan aileler 4 çeşit yemek, salata ve tatlıdan oluşan bir mönü ile köy halkını yemeğe davet ederler. Dini töreni gerçekleştirirler.

KABİR ZİYARETİ

Kabir öldükten sonra insanın gömüleceği yerdir. Ziyaret edilen bir yer olduğundan dolayı kabre mezar da denilmektedir. Bu kelime ziyaret yeri anlamına gelmektedir.

Günümüzde artık kabir ziyareti olarak adlandırılan ritüel bölgede eskiden kabir üstü olarak nitelendirilmiştir. Kayacık'ta kadınlar cenazenin defni sırasında mezarlıkta bulunmazlar. Tören sonrasında taziyeye gelenlere sunulacak olan yemeklerin hazırlığı ve diğer işlerle ilgilenirler. İşleri azaldığı vakit öncelikle mezarın yerini öğrenmek ve dua etmek amacı ile kabristana gelirler. Kabir ziyaretine gitmek için belirli olan bir gün bulunmamaktadır. Fakat Cuma günleri Cuma Namazı öncesinde veya sonrasında kabir ziyaretine gidenler vardır. Ayrıca dini bayramlar öncesindeki arefe günlerinde ikindi namazı sonrasında ve bayram sabahları Bayram Namazı'ndan çıkan cemaat topluca mezarlığa giderek kabir ziyaretinde bulunmaktadır. Kabir ziyaretine giden kişi ölmüşleri ve burada yatan diğer müslümanlar için dua eder. Ziyaret ettiği mezarın temizliği, bakımı gibi konulara da dikkat edilmektedir. Mezar taşlarını incelediğimiz zaman genç kızların mezarlarında poçu olarak adlandırılan tülbent görülmektedir. Köyde nikah altında ölmenin sevabı olduğuna inanılmakta olup evli iken ölen kadınların mezar taşlarında buna ait olan ibareler görülür. Bu kişilerin mezar taşında eşi x veya kızı y şeklinde tanımlamalar yapılır. Erkeklerin mezar taşlarında ise baba adı yazar. Ölen genç kızların mezarlarının başına poçu konulmaktadır.

Günümüzde mezarların üzerine mersin ağacı dalı veya defne dalı konulmaktadır. Kışında yeşil yapraklı olan bu bitkilerin kısa bir zamana kadar köyde bulunmadığını öğreniyoruz. Aydın, İzmir veya Denizli illerine göç eden kişilerin gittikleri yerlerden köye getirmiş oldukları bir ünite olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

HACCA UĞURLAMA

Müslüman olmanın beş şartı vardır. Bunlar Allah'tan başka ilah olmadığına

inanmak, Hz. Muhammed'in onun kulu ve elçisi olduğuna şahadet etmek; namaz kılmak; zekat vermek, Ka'be'yi hacetmek ve Ramazan orucunu tutmaktır. İslamın beş şartından biri olan hacın kelime olarak anlamına baktığımız zaman saygı gösterilen yere gitmek (Hac mevsimi içinde), özel bir sıfatla (ihramlı olarak) özel yere yani Ka'be'ye gitmek, Arafat'ta durmak ve öteki hac ibadetlerini yapmak demektir. Hac farızası, ancak Zi'lhicce ayının 9-13'üncü günleri arasında yapılmaktadır.

(Ateş 1997:81, 293)

Kayacık Köyü'nün sakinleri İslam dininin dört hak mezhebinden biri olan Hanefi Mezhebi'ne mensuptur. Köyde herkes dini vecibelerini elinden geldiğince yerine getirmeye çalışır. Hacca gitmek ve hacı olmak belirli bir yaşın üzerindeki kişilerin istekleri arasında bulunmaktadır. Hacca gidecek olan kişi akrabalarına, tanıdıklarına, arkadaşlarına kısaca çevresinde bulunan kişilere yola çıkmadan bir süre önce yemek verir. Bu yemek genellikle Cuma günü Cuma Namazı sonrasında verilir. Namaz bitiminde camiden çıkanlar buradan yemeğin verileceği yere geçerler. Bu yemekle beraber hacı adayı köyde bulunanlarla helalleşmeye başlar. Köyde hacca gidecek olan kişilerin yola çıkacağı, Kutsal Topraklar'a uğurlanacağı gün bir tören düzenlenir. Hacca gidecek kişiler köy meydanında toplanarak onları uğurlamaya gelen toplulukla yüksek bir sesle helalleşerek dua edilmeye başlanır. Hacı adaylarını uğurlamaya gelen kalabalığın içinde kadınlar ve erkekler birarada bulunabilmektedir. Gençlerde aynı şekilde toplanır. Hac görevini tamamlayan ve Hacı ünvanını alan kişiler köye döndükten sonra köylüler bu kişilerin evlerine ziyarete giderek onları kutlar. Ziyarete gelen kişilerin hacı olan kişiye yakınlık derecesine bağlı olarak yüzük, tespih, namaz takkesi, namazlık (seccade), kına vb. hediyeler verilir. Misafirlerin hepsine zezem suyu ikram edilmektedir. Hacı evine gelenlerinde buraya gelirken tepsi, bardak vb. eşyaları getirmeleri adettendir (beklenir).

TEKKE AŞI

Köylü kadınlar tarafından yapılır. Kadınlar gerçekleşmesini istedikleri bir adakları olduğunda ya da bu adakları gerçekleştirdiği zaman bir kümes hayvanını keserek

kesilen hayvanın eti ile bulgur pilavını karıştırarak bir grup çocuğa yedirir. Buna Tekke Aşı adı verilmektedir. Kadınlar dileklerinin yerine gelmesi umudu ile mezarlığın bulunduğu alandaki a ya da köy girişindeki ardıç ağaçlarına (belirli dilek ağaçlarına) çaput bağlamaktadır. Ayrıca Kayacık'ta akşam karanlığında gelen komşuya acılı olan yiyecekler, soğan, sarımsak, kibrit veya benzer parlayıcı-patlayıcı maddeler ödünç verilmez. Buna sebep olarak verenin evinde acı olacağı inancı gösterilir.

Kayacık'ta köyün yola bakan kısmında bir türbe bulunmaktadır. Yarı-inşaa edilmiş durumda olan türbeye köy halkı ilgi göstermemektedir. Bunun haricinde Küme Çamlar Tepesi'ne çıkan yol üzerinde bulunan ve Uyuzca olarak adlandırılan suyun uyuz hastalığını tedavi ettiğine inanılır. (Bkz. Foto No: 292-293)